На основе анализа научных достижений рассмотрена профессиональная деятельность юриста и показано влияние коммуникативной культуры на успешность профессиональной деятельности. Высветлены основные стороны юридических профессий.

Профессиональное развитие отображает возможность владеть знаниями, умениями и навыками, а также личностными качествами, которые необходимы юристу для успешной работы.

Ключевые слова: профессиональное развитие, профессионально-нравственные качества, специальные профессиональные качества, структура коммуникативной культуры юриста, культура поведения студента-юриста.

Bovdir O.S

DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE CULTURE OF FUTURE LAWYERS AS BASE FOR PROFESSIONALISM THEIR

The article exposes actual approaches to raise cultural level of specialists-lauyers, that must possess firm moral principles, the ability to explore environment in a creative way according to the established social norms in particular humanism and spirituality.

It outlines the necessity of communication culture, development that would be built for lawyers as the basis for professionalism, it points up the importance of professional and moral qualities during formation. On the basis of scientific works it is analysed lawyer's professional activity that is reviewed and effected on communication culture, on success of professional activity.

The dominants of legal professions are emphasized. Importance of special lawyer's features in his development is proved.

Definitions of concepts «communication culture» as a core of behavioral philosophy together with its functional characteristic as an integral dynamic personality formation that provides adaptation and personal fulfilment of professional lawyer in modern society and «communication cultural pattern» as an underlying form of organization the value system are done. Professional growth reflects knowledge,ills and certain personal qualities necessary an icial to do his (her) ccessfully.

The notion of «communication standards»is represented and analysed in the article. It is interpreted as a coret of cultural behavior in conjunction with its performance specifications as an integral personal formation that provides adaptation and personal fulfilment of legal pro fession in contemporary society.

Key words: professional development, professional and moral qualities, special professional qualities, structure of communication culture of a lawye, behavioral culture of student-lawyer.

УДК 37.018.262 ***Ворник М.М.****

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У КОНТЕКСТІ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ

У статті окреслено основні вимоги щодо професійної компетентності майбутнього педагога, виділено проблеми підготовки педагогічних кадрів у ВНЗ. Схарактеризовано сутність особистісно орієнтованого, аксіологічного, системного та компетентнісного підходів, обґрунтовано впровадження цих підходів у процес підготовки педагогічних кадрів. Визначено, що за аксіологічним підходом особистість розглядається як найвища цінність суспільства; система цінностей є основою культури особистості, яка зумовлює її вчинки, формує потреби, впливає на інтереси; за особистісно орієнтованим підходом визнано принципову рівноцінність та рівноправність дорослого і дитини; за компетентнісним підходом виділено компетентнісно орієнтована освіту, яка спрямована на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, підхід, особистісно орієнтований підхід, аксіологічний підхід, системний підхід, компетентнісний підхід.

* © ***Ворник М.М.****

Реформування вищої освіти в Україні базується на оновленні змісту освіти з урахуванням вимог та потреб соціуму. Постає необхідність формування нової генерації педагогічних кадрів, розвитку їх інтелектуальних, професійних і культурних здібностей.

Національною доктриною розвитку освіти визначено одним із пріоритетних напрямків підготовку педагогічних кадрів, готових до творчої діяльності та професійного розвитку, а метою державної політики щодо розвитку освіти в Україні − створення відповідних умов для творчої самореалізації та самовдосконалення педагога, здатного розвивати і зміцнювати державу як невід'ємну складову Європейської спільноти [9].

Основні напрямки модернізації системи освіти визначено Державною програмою «Вчитель», у якій вказано на необхідність оновлення змісту професійної педагогічної освіти, наголошено на відповідному співвідношенні між професійно-педагогічною, фундаментальною та соціально-гуманітарною підготовкою майбутнього вчителя [3].

В освітньо-кваліфікаційній характеристиці значне місце у вимогах до властивостей, якостей та умінь майбутнього фахівця посідає його соціальна спрямованість щодо розв'язання певних проблем і завдань соціальної діяльності: діагностувати власні психологічні стани та почуття з метою здійснення ефективної діяльності; визначати цілі й завдання власної діяльності та забезпечувати їх ефективне виконання, спираючись на принципи суб'єктно-діяльнісного підходу; здійснювати пошук нової інформації використовуючи ключові слова в певній галузі на базі професійно орієнтованих джерел; застосовувати елементи соціокультурної компетенції для досягнення взаємного порозуміння [1].

Проблема професійно-педагогічної підготовки є актуальною в педагогіці вищої школи, вона знайшла своє відображення в працях українських і зарубіжних науковців А. Алексюк, С. Гончаренка, Р. Гуревича, І. Зязюна, А. Коломієць, Н. Ничкало, Ю. Сенько, О. Савченко, С. Сисоєвої, Г. Тарасенко, О. Пєхоти, Л. Хомич, М. Чобітька, В. Шахова, О. Шевнюка та ін.

Теоретико-методологічні концепції впровадження наукових підходів у процес навчання вищих педагогічних закладів освіти відображено у наукових працях: у Т. Ільїної, В. Безпалька, Ю. Бабанського, О. Ковальова, Н. Кузьміної, Г. Сєрикова [208] та ін. – системний підхід; у І. Беха, І. Зязюна, В. Огнев'юка, О. Савченко, О. Сухомлинської та ін. – аксіологічний підхід; у Ш. Амонашвілі, І. Беха, О. Кононко, А. Петровського, В. Сухомлинського та ін. – гуманістичний підхід; у Н. Бібік, О. Овчарука, О. Пометун, І. Родигіної, С. Сисоєвої, О.Шестопалюка та ін. – компетентнісний підхід.

Метою статті є обґрунтування сутності та реалізації особистісно орієнтованого, аксіологічного, системного та компетентнісного підходів у процесі підготовки педагогічних кадрів.

У сучасних умовах модернізації освіти І. Зязюн наголошує на тому, що підготовка педагогічних кадрів повинна орієнтуватися на збереження і розвиток як класичної, так і педагогічної університетської освіти. Удосконалення змісту професійної підготовки, як справедливо вважає науковець, пов'язане з певними змінами в її пріоритетних орієнтирах: подоланні «школярської методики учіння», що виявляється у начотницькому характері викладання, формалізмі засвоєння знань, відсутності у студентів самостійності й змістової навчально-дослідницької мотивації [4, с. 108].

Модернізація процесу підготовки майбутніх педагогів спрямована на особистісну орієнтацію студента, його всебічний розвиток, засвоєння ним глибоких теоретико-методичних знань з метою подальшого самовдосконалення та реалізації власного досвіду.

У контексті вищезазначеного доцільно розглянути деякі підходи до професійної підготовки педагогічних кадрів, а саме особистісно орієнтований, аксіологічний, системний та компетентнісний.

Поняття «підхід» у загальному розумінні означає певну сукупність різноманітних засобів та прийомів, що діють певним чином на когось [8]. У науковому розумінні

поняття «підхід» тлумачиться як вихідна позиція, яка складає основу дослідницької діяльності [6]. Із середини 50-х років у філософській літературі розпочинається розробка методологічних аспектів дослідження складних об'єктів, що розвиваються.

Серед сучасних концепцій системного підходу зазначимо наукові праці Т. Ільїної, В. Безпалька, Ю. Бабанського, О. Ковальова, Н. Кузьміної, Г. Сєрикова та ін.

На думку Н. Кузьміної, педагогічна система – це «множина взаємопов'язаних структурних та функціональних компонентів, що підпорядковані меті виховання, освіти та навчання підростаючого покоління й дорослих людей» [7, с. 10]. Серед структурних компонентів педагогічної системи авторка виділяє такі: мета; учні; педагог; навчальна інформація; засоби педагогічної комунікації (методи, форми, засоби навчання та виховання). Окрім структурних, – вважає дослідниця, – є функціональні компоненти – як зв'язки між структурними: конструктивні, комунікативні, організаційні, гностичні, проектувальні (прогностичні)» [7, с. 10].

Заслуговує на увагу і позиція іншого науковця Г. Сєрикова, який досить вдало поєднав математичний і традиційний підходи до вивчення педагогічних систем. У його розумінні педагогічна система є «своєрідною моделлю досліджуваного педагогічного процесу і основою такої моделі є сукупність педагогічних об'єктів, що взаємодіють між собою» [11, с. 52]. Досить продуктивним є також виділення Г. Сєріковим педагогічного об'єкта як елемента педагогічної системи. В його ролі можуть бути і учні, і вчитель, і навчальна інформація. Окрім цього автор вводить поняття домінуючого об'єкта, яким є лише той, хто має здатність визначати мету чи рухатись до досягнення певних поставлених завдань, приймаючи при цьому певні рішення, спрямовані на досягнення цієї мети [там само].

Теоретико-методологічні основи впровадження аксіологічного підходу в освітній процес різних типів навчальних закладів визначено у працях І. Беха, І. Зязюна, В. Огнев'юка, О. Савченко, О. Сухомлинської та ін.

Аксіологічні основи процесу вдосконалення професійної діяльності вчителів проаналізовані у працях І. Бужини, Б. Нестеровича, М. Сметанського, В. Сластьоніна, Г. Тарасенко та ін.

У межах аксіологічного підходу особистість розглядається як найвища цінність суспільства й самоціль суспільного розвитку, що є невід'ємною складовою гуманістичної педагогіки. Відповідно до цього підходу суспільство слід сприймати як цілісний людський світ, в якому домінують певні загальнолюдські цінності. Однак кожному педагогу важливо навчитися бачити не тільки те загальне, що об'єднує між собою людей, але й ті відмінності, які характеризують кожну окрему особистість, забезпечуючи її суб'єктивну траєкторію розвитку.

Система цінностей є основою культури особистості, яка зумовлює її вчинки, формує потреби, впливає на інтереси. Цінності складають основу внутрішнього світу особистості, обумовлюючи її діяльність. Але інтеріоризація цінностей стає можливою тільки в результаті активної пізнавальної та оцінної діяльності студентів. Саме в період навчання студенти відпрацьовують власну систему особистісних та професійних цінностей. Загальна спрямованість ціннісних орієнтацій педагога зумовить в майбутньому загальний характер організованої ним навчально-виховної взаємодії з учнями початкових класів.

Одним з основних завдань педагогічного процесу підготовки майбутнього вчителя, на думку Р. Гуревича і А. Коломієць, є перетворення студента на вчителя-професіонала, який здатний розв'язувати всі поставлені завдання, пов'язані з навчанням, вихованням та розвитком школяра. Науковці виділяють такі основні напрямки підготовки студентів у вищому педагогічному навчальному закладі, як гуманізація, інтеграція, професійна спрямованість, естетизація. Особливого значення набуває теоретична підготовка, спрямованість студентів на неперервний професійний розвиток, самовдосконалення, розкриття внутрішнього потенціалу, творчого підходу в майбутній професійній діяльності педагога. Дослідники стверджують, що процес підготовки у ВНЗ має бути

спрямований на формування вчителя-гуманіста, носія провідних ідей національної та загальнолюдської культури, креативну та допитливу особистість, свідомого педагога, відповідального за розвиток суспільства в цілому [2, с. 80-81].

Відображення педагогіки гуманізму, гуманістичної психології простежується в педагогічних системах Ш. Амонашвілі, І. Беха, О. Кононко, А. Петровського, В. Сухомлинського та ін., у гуманістичній психології Р. Бернса, А. Маслоу, Р. Мейя, Дж. Олпорта, К. Роджерса, Є. Фрома та ін.

Концептуальними положеннями особистісно орієнтованого підходу як принципу гуманістичної педагогіки є такі: погляд на дитину як мету освіти, сприяння особистісному зростанню як педагога, так і дитини; визнання рівності, принципової рівноцінності та рівноправності дорослого і дитини в навчально-виховному процесі (педагог і дитина – співавтори пізнання).

Процеси оновлення відбуваються болюче, з труднощами та все ж у сучасній школі відбувається не тільки демократизація, оновлення навчального процесу, а й активізуються загальнолюдські моральні цінності – совість, добро, справедливість, милосердя, духовність, людська гідність. Гуманістичне виховання базується передусім на ідеях гуманізму та двох виховних принципах – урахування особливостей вихованців і здійснення виховання на основі індивідуального підходу.

Компетентнісний підхід у системі освіти є предметом наукових досліджень Н. Бібік, О. Овчарука, О. Пометун, І. Родигіної, С. Сисоєвої, О. Шестопалюка та ін.

Аналіз вітчизняних і зарубіжних психолого-педагогічних досліджень у галузі розробки проблеми компетентності дозволив дійти переконливого висновку, що науковцями компетентність розглядається як:

– характеристика особистості – здатності, якості, властивості (Г. Вершловський, Ю. Кулюткін, А. Новиков, О. Петров, В. Сластьонін та ін.);

– процедура розв'язання конкретної ситуації (І. Єрмаков, Л. Сохань та ін.);

– якості педагога, що необхідні для ефективної професійної діяльності (Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, В. Нестеренко та ін.) тощо.

Загальною ідеєю компетентнісного підходу є компетентнісно орієнтована освіта, спрямована на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях своєї життєдіяльності.

Як зазначає І. Зязюн, «головною метою вищої освіти має бути становлення цілісної і цілеспрямованої особистості, готової до вільного гуманістичного орієнтованого вибору та індивідуального інтелектуального зусилля, що володіє багатофункціональними компетентностями» [5, с. 13].

Орієнтація навчання на особистісно орієнтовану професійну підготовку майбутніх педагогів передбачає пріоритет суб'єктивно-змістового навчання порівняно з інформаційним, діагностику особистісного розвитку, ситуативне проектування, самоактуалізацію і самореалізацію, ігрове моделювання, смисловий діалог.

Як справедливо наголошує М. Чобітько, в основу особистісно орієнтованого професійного навчання має бути покладений діалогічний підхід, що визначає суб'єкт-суб'єктну взаємодію; викладач не стільки навчає та виховує, скільки актуалізує і стимулює студента до загального і професійного розвитку, створює умови для його самовдосконалення [12, с. 127-128].

Т. Подобєдова стверджує, що «для сучасної педагогічної практики характерним є те, що процес підготовки вчителя повною мірою не сприяє формуванню у студента системного бачення педагогічної дійсності, прогностичного мислення» [10, с. 4].

Як бачимо, створення мотивації, оволодіння знаннями, уміннями та навичками, їх активне застосування у навчальній, позанавчальній та виховній діяльності, самоосвіта, самовдосконалення, самоствердження майбутнього педагога цілеспрямовано впливають на підготовку майбутнього вчителя до педагогічної діяльності.

Удосконалення системи професійної педагогічної підготовки майбутніх учителів визначається поліпшенням теоретико-методичної підготовки та удосконаленням практичної підготовки, базується на творчому, особистісно орієнтованому підході.

Тому професійна підготовка майбутніх педагогів має базуватися на єдності педагогічної теорії та практики, оволодінні студентами професійними знаннями, виробленні в них умінь і навичок, створенні мотиваційного середовища для подальшого саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації, становленні майбутнього педагога суб'єктом культури.

Подальших досліджень потребує визначення та обґрунтування умов успішної підготовки майбутніх педагогів до здійснення педагогічної діяльності.

Література:

1. Галузевий стандарт вищої освіти «Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра» за спеціальністю 6.010100 Початкове навчання. − К. : Вид-во МОН України, 2006. – 57 с.
2. Гуревич Р. Неперервна освіта педагога : мотиваційні чинники / Р. Гуревич, А. Коломієць // Професійна освіта : педагогіка і психологія : польсько-український журнал / за ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. − Ченстохова – Київ : AJD, 2003. − IV. − С. 75-84.
3. Державна програма «Вчитель» [Електронний ресурс]. − Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.
4. Зязюн І. А. Процеси модернізації сучасної педагогічної освіти в Україні / І. А. Зязюн // Професійна освіта : педагогіка і психологія : польсько-український журнал / за ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. − Ченстохова – Київ : AJD, 2006. − VIII. − С. 105-115.
5. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : [моногр.] / І. А. Зязюн. – Черкаси : Вид. ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.
6. Енциклопедія освіти / [гол. ред. В. Г. Кремень ; Акад. пед. наук України]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
7. Методы системного педагогического исследования / [под ред. Н. В. Кузьминой]. − Л., 1980. −180 с.
8. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. – К. : Аконіт, 1999. – Т. 2. – 910 с.
9. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс]. − Режим доступу : www.ukped.com.
10. Подобєдова Т. Ю. Підготовка майбутніх учителів гуманітарного профілю до педагогічного проектування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т. Ю. Подобєдова. − Луганськ, 2005. – 21 с.
11. Сериков В. В. Обучение как вид педагогической деятельности : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. В. Сериков ; под. ред. В. А. Сластенина, И. А. Колесниковой. − М. : Академия, 2008. – 256 с.
12. Чобітько М. Г. Педагогічна освіта : особистісний підхід / М. Г. Чобітько // Педагогічний процес : теорія і практика : наук. вид. − К. : ЕКМО, 2003. − Вип. 1. − С. 124–137.

Ворнык М.Н.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ В КОНТЕКСТЕ НАУЧНЫХ ПОДХОДОВ

В статье обозначены основные требования относительно профессиональной компетентности будущего педагога, выделены проблемы подготовки педагогических кадров в вузах. Охарактеризированно сущность личностно ориентированого, аксиологического, системного и компетентностного подходов, обоснованно внедрение этих подходов в процесс подготовки педагогических кадров. Определено, что за аксиологическим подходом личность рассматривается как самая большая ценность общества; за личностно ориентированным подходом признано принципиальную равноценность и равноправие взрослого и ребенка; за компетентностным подходом выделено компетентностно ориентированое образование, которое направлено на комплексное усвоение знаний и способов практической деятельности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, подход, личностно ориентированный поход, аксиологический подход, системний подход, компетентностный подход.

Vornyk M.M.

PROFESSIONAL TRAINING OF TEACHING STAFF IN CONTEXT OF SCIENTIFIC APPROACHES

This article outlined the basic requirements for professional competence of future pedagogue, highlighted the problems of teachers training at the universities. The author determined the sense of personal, axiological, system and competence approaches to be reasonably implemented into the teachers training.

It was determined that for the axiological approach person is considered as the best value in the society, the system of values is the base of personal culture, which causes its actions, forms of demands, have some influence on the interests; by personal approach determines the full rights and the whole values an adult and a child; by competence approach the competent education defines mastering the knowledge and the ways of practical activity.

To perfect the system of professional pedagogical future teachers' training is determined the improvement theoretical, methodological and practical training also is based on creative and personal approach. The future teachers professional training should base on the unity of pedagogical theory and practical activity, students learning the professional knowledge, develop their skills and abilities, create the motivation environment for future self development, self improvement and establish future teacher as the subject of culture.

Modernization the process of future teachers training is directed to the personal students' orientation, his comprehensive development, learning deep theoretical and methodological knowledge with the aim of perspective self development and the realization their own practice.

Key words: professional training, approach, individually-oriented approach, axiological approach, system approach, competence approach.

УДК 811.161.1'243:371.214.114 ***Гирич З.И.****

КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ ИНОСТРАННЫХ ТЮРКОЯЗЫЧНЫХ СТУДЕНТОВ ИНЖЕНЕРНОГО ПРОФИЛЯ

В статье разграничиваются понятия «компетенция» и «компетентность». Установлено, что эти понятия близкие, но не равнозначные; у изучающих язык и владеющих языком они могут не совпадать, и для их формирования могут потребоваться разные стратегии и приемы обучения. Выяснено, что существуют различные подходы к толкованию содержания и структуры понятия «коммуникативная компетенция». На основе анализа структур коммуникативной компетенции студентов-иностранцев и студентов-первокурсников полиэтнических групп вузов технического профиля определена структура и содержание коммуникативной компетенции иностранных тюркоязычных студентов инженерного профиля.

Ключевые слова: компетенция, компетентность, коммуникативная компетенция, иностранные тюркоязычные студенты, инженерный профиль.

В настоящее время задачи развития высшей профессиональной школы акцентируются не просто на трансляции знаний, умений и навыков, а в первую очередь на формировании профессиональной компетентности будущих инженеров. Профессиональную компетентность будущих инженеров будем рассматривать как владение совокупностью ключевых, базовых и специальных компетенций. При этом способность к письменному и устному общению на родном и иностранном языках относится к ключевым компетенциям. При обучении языку специальности иностранных студентов технических вузов на первое место выходит задача формирования их коммуникативной компетенции.

Коммуникативная компетенция относится к базисным категориям современной теории и практики преподавания иностранных языков, и в частности русского языка как

* © ***Гирич З.И.****